

Telif Haklarıyla İlgili Güncel Gelişmeler

Gülten ALIR¹

Özet

Elektronik bilimsel yayıncılığın gelişmesi ile birlikte gündeme gelen telif hakkı sorunu gerek eser sahipleri, gerek araştırma kuruluşları, gerekse ticari yayınevleri tarafından farklı boyutlarda yer alınmaktadır. Yayınevleri ağır lisans koşulları ile eserlerin telif haklarını elde etmekte, bununla birlikte kurumlar veya kişiler kendilerinin yazdığı ya da katkılarının olduğu eserlere ulaşmak için ciddi miktarda bütçeler ayırmak zorunda kalmaktadır. Bu tür sorunlar karşısında eserlere erişimin artırılmasını amaçlayan yeni telif hakkı uygulamaları ve lisans modelleri oluşturulmaktadır. Bu çalışmada telif hakları ile ilgili güncel gelişmeler; açık arşivler ve Creative Commons lisansları ve kullanımı, ek telif sözleşmeleri gibi güncel gelişmelere ele alınmaktadır. Söz konusu gelişmelerin bilimsel iletişimdeki yeri üzerinde durulmaktadır.

Giriş

Telif hakkı, bir ürünün yayını, yeniden basımı, dağıtımı, uyarlanması, gösterimi ya da sahnelenmesi hakkıdır. Genellikle yazar/yaratıcı tarafından imzalanan ve hukuki geçerliliği olan bir sözleşme ile bu haklar yayıncıya devredilir. Telif hakları sözleşmesi, sınırlı ya da tüm hakların lisansı, yayıncı sözleşmesi ya da yazar sözleşmesi gibi isimlerle anılmaktadır (Coleman, 2007). Bilimsel yayıncılık alanında yazarlar, yayıncılar, araştırmalara destek veren kuruluşlar gibi pek çok paydaşın telif hakları ile ilgili rolleri tartışılmaktadır. Basılı yayınlarla ilgili telif hakkı konusunda hukuki düzenlemeler açık olmasına karşın elektronik ortamda yer alan eserler hakkında aynı açıklıktan söz etmek mümkün olmamaktadır. Eserlerin/yayıncıların sayısının ve çeşitliliğinin artması ile birlikte söz konusu düzenlemelerin yeterliliği, kapsamı ve yaptırım gücü zaman içerisinde tartışmalı hale gelmiştir. Özellikle 1990'larla birlikte elektronik dergilerin sayısındaki artış, üniversite ve araştırma kuruluşlarının da yayıncı olarak yer almaya başlaması ile birlikte telif hakkı sorunu yeni bir boyut kazanmıştır. Basım, dağıtım, uyarlama gibi kavramlar

¹ Yrd. Doç. Dr. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Aksaray Üniversitesi, gulten.alir@aksaray.edu.tr

yeniden tanımlanmaya başlanmış, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve maliyetlerdeki düşüşlerle birlikte ticari yayıncıların sahip oldukları geniş haklar, araştırma kurumlarının yayınlara ödedikleri yüksek fiyatların da etkisiyle telif hakları transferi alternatifleri gibi konular hem yasal hem entelektüel ortamda yeniden tartışılmaya, yeni düzenlemeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Telif Hakları ve Yasal Düzenlemeler

Telif haklarının korunmasına dair uluslararası çalışmalar 1883 yılında Paris Sözleşmesinin imzalanması ile başlamış olup, günümüzde bu konuda en etkin çalışan kuruluş olan Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization-WIPO) 14 Temmuz 1967 yılında Stockholm'de imzalanan bir Sözleşme ile kurulmuştur. WIPO, telif hakları konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlemeleri desteklemek ve işbirliği sağlanmasını amaçlayan ve Birleşmiş Milletler altında yer alan bir organizasyondur. Merkezi İsviçre'nin Cenevre kentindedir. WIPO Sözleşmesi yazarların da dahil olduğu fikir ve sanat eser sahiplerinin eserlerinin, İnternet ve diğer dijital ortamlarda dağıtımını konusunda eser sahiplerinin haklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda çok sayıda uluslararası sözleşmeye taraftır. Söz konusu sözleşmeler, eser sahibinin hakları ve bağlantılı haklar alanında mevcut olan uluslararası kabullerin, yeni teknolojik gelişmeler sonucu yetersiz kaldığı uluslararası alanda yeni standartlar oluşturulması gereksinimi sonucunda ortaya çıkmıştır. Halen 183 ülkenin taraf olduğu WIPO Sözleşmesine Türkiye, 1976 yılında dahil olmuştur (WIPO, 2010a; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005).

WIPO elektronik kaynaklarla ilgili gelişmelere paralel olarak mevcut telif hakları yasalarının elektronik kaynakların özellikleri ile uyumlu hale getirilmesi konusunda ABD ve Avrupa'daki yasal düzenlemeler konusunda etkili olmuştur. Avrupa Birliği (AB)'nin 16 Mart 2000 tarihli Konsey Kararı ile AB'nin ilgili Direktiflerinin, WIPO Antlaşmaları ile uyumlu olduğu belirtilerek ve üye ülkelerin WIPO İnternet Antlaşmaları hükümlerini ulusal kanunlarına geçirecekleri konusunda teminat verilmiştir.

AB 1996 yılında "DIRECTIVE 96/9/EC" ile veri tabanlarında telif haklarının korunması ile ilgili düzenlemeleri belirlemiştir. Ancak bu düzenlemenin dijital hak yönetimi ve teknolojik önlemler

konularına ağırlık verdiği görülmektedir (Helvacıoğlu, Eraslan ve Bulu, 2004; European Parliament, 1996).

ABD’de Ekim 2009’da güncellenen “U.S. Copyright Law” dijital ve basılı her tür doküman için telif hakları konusunda düzenlemeler içermektedir. (U.S. Copyright Office, 2009). Bununla birlikte özellikle ABD’de bilimsel araştırmalara kamunun ücretsiz erişimi ile ilgili tartişmalar zaman zaman yükselmektedir. Snyder (2010) ABD’deki telif hakları ile ilgili düzenlemeleri de içeren “The Fair Copyright in Research Works Act” ile ilgili değerlendirmesinde ücretsiz kamu erişim hakkı taleplerine ve yayıncıların bu durum içeresindeki yerine dikkat çekmektedir. Eđer hem kullanıcıyı mağdur etmeyecek hem de yayıncının editoryal süreç maliyetlerini ve hayatta kalmasını sağlayacak adil bir lisans anlaşması sağlanmazsa bazı yayıncıların kapılarını kapatmak ya da yazarlara sundukları dergi alternatiflerinin sayısını azaltmak zorunda kalacaklarını belirtmektedir (Snyder, 2010).

WIPO, telif hakları konusunda yasal düzenlemeler yanında toplumsal bilinci artırma yönünde de çalışmalar yapmaktadır. Bu amaçla “WIPO Üniversite Giriřimi” (The WIPO University Initiative) ile üniversitelerdeki öğrencilerin, akademisyenlerin ve yöneticilerin entelektüel mülkiyet hakları konusunda farkındalıklarını artırmak, kurumsal politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmak, teknoloji transferi ve lisans anlaşmaları ile ilgili uygun kararların alınmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir (WIPO, 2010b).

Türkiye’de telif hakları konusunda düzenlemeler 1951 yılında yürürlüğe giren 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” ile yapılmaktadır. Bu yasa zaman içeresinde gözden geçirilerek 1983, 1995, 2001 ve 2004 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. 23 Mayıs 2007’de yayınlanan “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ise İnternet ortamındaki içeriklerin kamu düzenine uygunluğunun denetimi, içerik sahiplerinin yükümlölüklerine yönelik düzenlemeler içermektedir (T.C. Resmi Gazete, 2007).

Bilimsel Yayınlar ve Telif Hakları

Bilimsel yayınların elektronik ortamda yayımlanmaya başlaması özellikle bilim adamlarına ve bilimsel yayın yapan kuruluşlara bazı olanaklar sağlasa da telif hakları konusunda önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Uzun zaman basılı olarak kütüphaneler ya da kitapçılar tarafından sağlanan yayınlar artık elektronik ortamda çok sayıda yayıncı tarafından dağıtılmakta, özellikle bilimsel dergiler kişisel ya da kütüphaneler aracılığıyla kurumsal abonelikler halinde sağlanmaktadır. Elektronik yayın ortamının gelişmesiyle sadece ticari yayıncılar değil, üniversiteler, araştırma kurumları hatta kamu kurumları yayıncı olarak bilimsel dergi yayımlamaya başlamışlardır. Bununla birlikte, her ne kadar bilimsel yayınlar çoğunlukla akademik kurumlar tarafından üretilmekteyse de editoryal süreç, yayımlama ve dağıtım açısından ticari kuruluşların bu konudaki kontrolü elinde bulundurduğu açıktır. Söz konusu yayınların dağıtım, çoğaltım gibi koşullarını sıkı lisans sözleşmeleriyle kontrol altına alan ve amaçları kârlarını arttırmak olan yayıncılar, akademisyenlerin ücretsiz ya da düşük maliyetle yayımlara erişim isteklerini de göz ardı etmişlerdir (Gasaway, 1995). Yayıncılar makalelerin birden fazla dergide yayımlanamayacağını da dikkate alarak etki faktörü yüksek olan dergileri satın almış, basılı dergileri kısmen ya da tamamıyla elektronik ortama taşımışlardır. Böylece, yazarları ve kütüphaneleri dergileri kendi belirledikleri fiyat üzerinden satın almak zorunda bırakmışlardır (Ertürk, 2008).

Elektronik yayıncılığın erişim ve basım maliyetlerini düşürmesi beklenirken, üniversite/araştırma kütüphaneleri öğretim elemanlarının yazdıkları bilimsel yayımlara ulaşmak için ücret ödemek zorunda kalmışlar, bunun yanında dergilere ayırdıkları bütçeler de her geçen yıl katlanarak artmaya devam etmiştir. American Research Libraries - ARL (2006) tarafından yapılan bir araştırmada kütüphanelerin elektronik kaynaklar için ayırdığı bütçeler konusunda çarpıcı rakamlar ortaya konulmaktadır. 1994-1995 yılında 63 kütüphane elektronik dergiler için 11,847,577\$ harcadıklarını belirtirken 2004-2005 yılında 108 kütüphaneden elde edilen verilere göre bu miktar 330 milyon dolardır. 1994-1995 yılında kütüphanelerin bütçeleri sadece %9 oranında artarken, elektronik kaynaklara ayırdıkları bütçe yaklaşık yarı yarıya (% 47) artmıştır. Buna karşın erişim sağlanan dergi oranı azalmıştır

“Dergi Krizi” olarak adlandırılan bu dönemde, yazarların dergilerle yaşadıkları, yayımlama ile ilgili gecikmeler ve bilgi ve iletişim teknolojilerinde her geçen gün artan imkânların da etkisiyle dijital arşivler (digital repositories) bilimsel iletişimde bu sorunlara çözüm olarak ortaya çıkmıştır. 2001 yılında Açık Toplum Enstitüsü (Open Society Institute - OSI) tarafından 1-2 Kasım 2001’de Budapeşte’de düzenlenen çalıştayın ardından “Budapeşte Açık Erişim Bildirisi” yayımlanmıştır (BOAI, 2007). “Açık erişim” (open access) olarak da adlandırılan açık arşivler araştırmacıların, dergilerde yayımlanmak üzere gönderdikleri yayınlarını yasal, maddi ve teknik engeller olmaksızın internet üzerinde erişilebilir biçimde kamuya açık biçimde depolanmasıdır.

Açık erişim ortamı, makalelerin erişiminde kendi kendine arşivleme (self archiving) ya da açık erişim dergiler (open access journal) olarak yapılanmıştır. Kendi kendine arşivleme, bilim adamlarının hakemli dergilerde yayımlanmış makalelerinin kendi web sayfalarında ya da kurumsal arşivlerde depolanması ve erişim sağlanmasıdır. Açık erişim dergiler de kurumsal arşivler gibi, makalelere sınırsız açık erişim imkânı veren dergi yapılanmasıdır. Bilimsel eserin hakem denetimine kabul edildiği kopyası ön bası (pre-print), süreç sonunda aldığı son kopyası ise son bası (post-print) olarak adlandırılmaktadır. Elektronik bası (e-print) ise, bir yazarın hakem denetimine kabul edilmiş eserinin Web üzerinde herhangi bir zaman diliminde (farklı ya da orijinal sürüm) erişilebilir olarak sunulmasıdır (Ertürk, 2008). Açık arşivler bu yapıların herhangi birine uygun olarak oluşturulabilmektedir.

Bilimsel eserlerinin açık arşivlerde yayımlanma sürecinde telif hakkı anlaşmaları gündeme gelmiş, bilim insanlarının yazdıkları makaleler üzerinde kişisel ve kurumsal, maddi ve manevi hakları üzerindeki tartışmalar artmıştır. Özellikle lisans anlaşmalarına rağmen bilim adamlarının hukuki olarak telif haklarını transfer edip edemeyeceği gibi konular araştırılmaya başlanmıştır. Bazı ülkelerde bu konuda düzenlemeler yapılması yönünde çalışmalar başlamış, telif hakları ve elektronik yayımların düzenlenmesi konusunda girişimler ortaya çıkmıştır.

Türkiye’nin de taraf olduğu WIPO Sözleşmesine göre kısıtlayıcı hükümler, yayınlanan son kopyaya yani son baskıya ilişkin hususları içermektedir. Bir makalenin ya da araştırmanın telif haklarının ihlâl etmeden yayımlanabilmesi için söz konusu eserin son-bası formatında olmaması gerekmektedir. Eserlerin ön-basıları son-basından yani yayınevi tarafından yayımlanan

baskısından –içerik açısından bazı editoryal düzeltemelerin bulunmaması, format açısından yayınevi formatında olmaması v.b.- farklı olacağından açık arşivlerde yayımlanması telif hakları açısından herhangi bir sorun oluşturmamakta, herhangi bir kişi veya kuruluştan izin isteme gereksinimi bulunmamaktadır. Aksi halde yazar, yayınevi ile imzalanan telif hakkı devir sözleşmesine bağlı olarak yayınevinden izin almak zorundadır. Yayınevleri tarafından sunulan sözleşmelerde “...makalenin çoğaltılması, postalanması ve diğer yollardan dağıtılması, ancak bilim ve yayın kurulunun izni ile yapılabilir. Makalenin tümü veya bir kısmından atıf yapılarak yararlanılabilir.” şeklindeki ifadeler bu kısıtlamaları özetlemektedir. (Antelman, 2004; Ertürk, 2008).

Berlin Deklerasyonu (Berlin., 2003) ile açık arşivlerdeki eserlerin kamu yararı taşıdığı ve buna uygun lisans ile düzenlenmesi gereğine vurgu yapılmıştır. Özellikle kütüphaneciler ve kurumsal arşivlerin öncüsü olan kurum kütüphanelerinin de katkısıyla açık erişim yapısı için “Creative Commons (CC)” lisans modeli telif haklarına sözleşmelerine alternatif olarak ortaya konulmuştur (Coleman, 2007).

CC, elektronik ortamda bulunan bilimsel çalışmaların telif hakkı ihlali yapılmadan, daha geniş kesimlerce erişimini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Böylece eser sahibi hem eserini rahatlıkla erişime açarken aynı zamanda haklarını da resmi olarak belgelemektedir. CC, 2001 yılında Center for the Public Domain desteğiyle kurulmuş ticari olmayan bir kuruluştur. CC Telif hakkı sınırlarını yazarların belirlediği, eser sahiplerine, özel olarak hazırlanmış telif lisans sözleşmeleri önermekte, “her hakkı saklıdır” ilkesi yerine “bazı hakları saklıdır” ifadesini öne çıkarmaktadır (Creative Commons, 2010a). Çalışmanın kullanımını engellemek yerine eğitim ve araştırma amaçlı kullanımı ve başka çalışmalara temel oluşturacak şekilde izin verilmesini sağlayan farklı lisans seçenekleri sunmaktadır (Tablo1) (Creative Commons, 2010b).

 Eserin ilk sahibi belirtilecek (Attribution) “by” lisansı	 Orijinal lisans korunacak (Share Alike) “sa” lisansı	 Ticari kullanılmayacak (Non-Commercial) “nc” lisansı	 Orijinali korunacak (No Derivative Works) “nd” lisansı
---	--	---	--

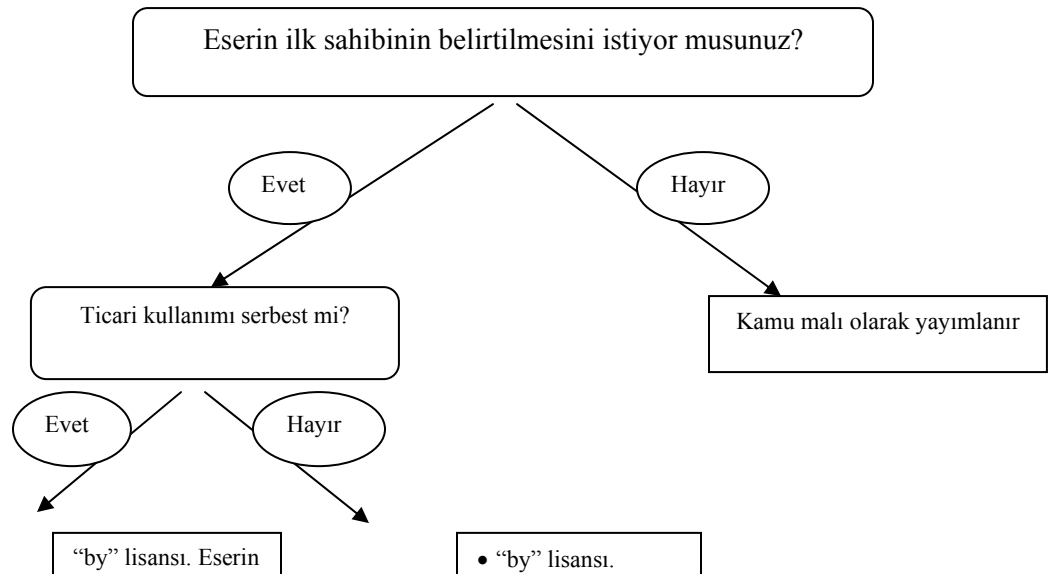
<ul style="list-style-type: none"> • Kopyalanabilir, Üzerinde değişiklik yapıp yenisi üretilebilir, • Eserin tüm kopyalarında eserin orijinal sahibinin belirtilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm kopyalarında ya da eserden üretilmiş yeni eserlerde de aynı lisans kullanılmaya devam edilmek zorundadır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kopyalanabilir, Üzerinde değişiklik yapıp yenisi üretilebilir, • Ticari amaçla kullanılamaz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kopyalanabilir, Eserin orijinalliğinin korunmalıdır,
--	---	---	--

Tablo1. Creative Commons lisansları (Creative Commons, 2010b).

Eser sahibi, CC lisansını bir veya daha fazla koşulun birarada bulunduracak şekilde seçebilmektedir. CC altında belirtilen lisans grupları (Creative Commons, 2010b):

- by-sa (Attribution Share Alike): Eserin ilk sahibi belirtilecek, orijinal lisans korunacak.
- by-nd (Attribution No Derivation): Eserin ilk sahibi belirtilecek, orijinali korunacak.
- by-nc (Attribution Non-Commercial): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak.
- by-nc-sa (Attribution Non-Commercial Share Alike): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak, orijinal lisans korunacak.
- by-nc-nd (Attribution Non-Commercial No Derivation): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak, orijinali korunacak.

Hoorn (2005), CC lisansı temel koşulları ile ilgili yazarlara yardımcı olabilecek bir karar ağacı oluşturmuştur (Şekil 1):

Şekil 1: Creative Commons Lisansı temel koşulları karar ağacı (Hoorn, 2005).

CC (Creative Commons, 2010a), resmi web sitesinde eserin lisanslanması ve gerekli bildirimlerin düzenlenmesi ve yayınlanması konusunda da eser sahiplerine kullanımı kolay araçlar sunulmaktadır. Web sitesinde “Choose Licence”² başlığı altında bir form yer almaktadır. Eserini CC lisansı ile yayınlamak isteyen eser sahibi bu form ile üç adımda lisansını oluşturabilmektedir. İlk aşama olarak eser ile ilgili olarak ticari izin, değişiklik yapma izni, coğrafik bölge sınırlaması gibi konulardaki sınırlamaların belirtilmesi ve eserle ilgili bilgilendirme bölümü doldurulmakta (Şekil 2). Bir sonraki aşamada eser sahibine web sayfasına yerleştireceği logo ve HTML kodu sunulmakta (Şekil 3). Son adım ise eser sahibinin HTML kodunu kopyala yapıştır işlemi ile sayfasının koduna eklemesinden ibarettir. Böylece kullanıcının Web sayfasının altında “CC” ikonu yer almaktadır.

Allow commercial uses of your work

Yes

No

Allow modifications of your work?

Yes

Yes, as long as others share alike

No

Jurisdiction of your license ([more info](#))

Generic

■ Mark your content on a web page,

```
<!-- Creative Commons  
<a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/"  
alt="Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 License" data-cs="3" data-kind="parent" data-rs="2" style="display: inline-block; vertical-align: middle; margin-right: 5px;">
```

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 License

```
<!-- /Creative Commons
```

² Licence Your Work <http://creativecommons.org/choose/>

Şekil 2: CC Lisans yaratma penceresi, ilk adım: eser bilgileri. Şekil 3: CC Lisans yaratma penceresi, ikinci adım: HTML kodu.

CC lisansı her ne kadar çoğunlukla kişisel yayınlar ve açık arşiv uygulamaları için kullanılsa da CC lisansını bazı koşullarla uygulamayı kabul eden, büyük yayıncılar da bulunmakta olup, Springer bunlardan biridir. “Hybrid Model” adı verilen modelde yazar, normal koşullarda açık erişim lisansı olmayan bir dergide kendi yayının CC lisansı ile yayımlanmasını belli bir ücret karşılığında sağlayabilmektedir (Richter, 2008). 2010 yılı itibariyle 3000\$ olarak belirtilen bu ücretlendirme elbette tartışmaya açık bir zemin yaratmakta. Ancak yayıncıların da CC lisansları açısından ortak noktalar bulma konusunda istekli olduklarını göstermesi ve yeni çözüm yollarının da yaratılabileceği konusunda iyimser bir tablo yaratmaktadır.

Benzer bir örnek, Göttingen University Press (GUP) yayınları olup, çoğunlukla CC 2.0 ile lisanslanmaktadır. Kullanıcılar ticari olmamak, eser sahibini belirtmek ve eseri değiştirmemek koşulu ile yayınları indirebilmekte, dağıtabilmekte, baskı alabilmektedir (Bargheer ve Schmidt, 2008).

Açık arşiv dergilerinin ve bu alandaki kuruluşların sayısındaki hızlı artışla telif hakları için farklı sözleşme önerileri de ortaya çıkmıştır. Ek telif sözleşmeleri yazarların belirli hakları ellerinde buldurmalarına, aynı zamanda eserlerini kurumsal arşivlerde eğitim ve araştırma amaçlı olarak erişime açmalarına imkân vermektedir. Yazarlara, eserleri ile birlikte bu ek sözleşmeyi de göndermeleri, böylece herhangi bir hukuki anlaşmazlık durumunda bu sözleşmenin yasal belge olarak yer alması önerilmektedir. Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of Research Libraries) tarafından kurulan SPARC (Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition) telif hakları ile ilgili açıklamalarla ilgili bilgilerle birlikte bu tip bir sözleşmeyi yazarlara sunmaktadır.³

Yayınların açık arşivlerde sunumu konusunda yayıncı ile işbirliğine bir diğer örnek uygulama Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüleri (NIH) uygulamasıdır. PubMed Central (PMC) arşivi tıp araştırmacılarının genellikle ilk sırada kullandıkları temel bir veri tabanıdır. PubMed aynı

³ SPARC Author Addendum “<http://www.arl.org/sparc/author/addendum.shtml>”.

zamanda bir açık arşivdir. NIH tarafından destek verilen araştırma projeleri sonucu üretilen bilimsel eserlerin (ön-bası/son-bası) depolanması sağlanmaktadır. NIH destekli araştırmaların zorunlu olarak PMC üzerinde arşivlenmesini olanak sağlayacak NIH Açık Erişim Yasa Tasarısı 2008de yasalaşmıştır. Söz konusu yasa ile; bir bölümü ya da tamamı NIH fonlarından sağlanan destekle yapılan araştırma sonucu üretilen bilimsel eserin hakemli dergiye (sınırlı/açık) kabul edilmesinden itibaren 12 ay içerisinde PubMed Center'da orijinal kopyası (son-bası/post-print) olarak depolanması istenmektedir (Ertürk, 2008).

Değerlendirme ve Sonuç

Telif hakları ile ilgili sorunlar henüz tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamış olsa da önemli adımlar atıldığı söylenebilir. Özellikle CC lisansına yönelik koşullarının oluşturulması yönünde çalışmalar geliştirilmesi CC'nin yaygınlaşması ya da başka uygulamalar için hareket noktası olması açısından önemlidir.

Telif hakkı özellikle elektronik kaynaklar söz konusu olduğunda, yerel ya da ulusal boyutta ele alınamayacak kadar sınır tanımayan bir alandır. Bu nedenle bu alanda çalışan WIPO gibi bir kuruluşun varlığı, bu alandaki düzenlemelerin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesinde etkili olacağı şüphesizdir. Ancak ülkelerin de bu düzenlemeleri yapmak konusunda hızlı ve istekli davranmaları gerekmektedir.

Açık erişim girişimleri ve telif hakları birbirini besleyen iki oluşum olup, bazı yayıncıların bedel karşılığında açık erişim imkânı tanısa da bunun yeterli olmadığı/olmayacağı açıktır. Bu tür girişimlerin yayıncı, eser sahibi, araştırma kurumları gibi tüm paydaşların haklarını koruyacak bir ortak noktaya en kısa zamanda taşınması gerekmektedir. Aksi takdirde paydaşların herbiri için baskı yaratan telif hakkı sorununun uzun zaman çözümsüz kalmaya devam etmesi muhtemeldir. Bunun yanı sıra, kamu kaynakları kullanılarak gerçekleştirilen araştırmaların bir sonucu olarak ortaya çıkan yayınların yetersiz ve uygun olmayan mülkiyet hakları mekanizmaları nedeniyle yaygın olarak kullanılmayan yayınların potansiyel etkisinin (impact) azalacağı unutulmamalıdır.

Kaynakça

Antelman, K. (2006). Self-archiving practice and the influence of publisher policies in the social sciences, *Learned Publishing*, 19, 85-95. 1 Kasım 2010 tarihinde http://eprints.rclis.org/6023/1/antelman_self-archiving.pdf adresinden erişildi.

ARL (2006). *ARL Statistics 2004-05*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.arl.org/bm%7Edoc/arlstat05.pdf> adresinden erişildi.

Bargheer, M ve Schmidt, B (2008). Göttingen University Press: Publishing services in an Open Access environment. *Information Services and Use*, 28 (2), 133-140. 1 Kasım 2010 tarihinde http://www.ape2010.eu/literature/special_issue_APE2008%20Kopie.pdf adresinden erişildi.

Berlin Deklerasyonu (2003). *Conference on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*, 20 - 22 Oct 2003, Berlin. <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/> adresinden erişildi.

BOAI (2007). *Budapest Open Access Initiative*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.soros.org/openaccess> adresinden erişildi.

Coleman, A. (2007). Self-Archiving and the Copyright Transfer Agreements of ISI-Ranked Library and Information Science Journals. *Journal of the american society for Information science and technology*. Ocak 15.

Creative Commons (2010a). *Creative Commons*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://creativecommons.org> adresinden erişildi.

Creative Commons (2010b). *About Licenses*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://creativecommons.org/about/licenses/> adresinden erişildi.

Ertürk, K.L. (2008). *Türkiye’de Bilimsel İletişim: Bir Açık Erişim Modeli Önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

European Parliament. (1996). *Directive 96/9/EC Of The European Parliament And Of The Council Of 11 March 1996 On The Legal Protection Of Databases*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200902/20090218ATT49845/20090218ATT49845EN.pdf> adresinden erişildi.

Gasaway, L. N. (1995). Scholarly publication and copyright in networked electronic publishing - Networked Scholarly Publishing. *Library Trends*. 1 Kasım 2010 tarihinde http://findarticles.com/p/articles/mi_m1387/is_n4_v43/ai_17096196/pg_2/?tag=content;col1 adresinden erişildi.

Helvacıoğlu, A. D., Eraslan, İ.H. ve Bulu, M. (2004). Dijitalleşen dünyada fikri mülkiyet haklarının (fmh) ülkeler açısından küresel rekabet avantajı oluşturmadaki yeri. 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 25-26 Kasım 2004. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/11-05.pdf> adresinden erişildi.

Hoorn, E. (2005). Repositories, Copyright and Creative Commons for Scholarly Communication. *ARIADNE*, 45. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/hoorn/> adresinden erişildi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2005). *Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO)*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.telifhaklari.gov.tr/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFFE5C29E16A7D380875327426C6FCD62E> adresinden erişildi.

Richter, A. K. (2008). Open access – A never ending story? *Information Services & Use*. 28: 97–103.

Snyder, S. (2010). Free-for-all: public access and publisher rights collide in the fair copyright in Research Works Act of 2009. *Journal of Art, Technology & Intellectual Property Law*, 10 (1): 127-166.

T.C. Resmi Gazete (2007). İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. *T.C. Resmi Gazete, Sayı: 565, Tarih: 23/05/2007* 11 Kasım 2010 tarihinde <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27511.html> adresinden erişildi.

U.S. Copyright Office (2009). *Copyright Law Of The United States And Related Laws Contains Title 17 Of The United States Code*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.copyright.gov/title17/> adresinden erişildi.

WIPO (2010a). *World Intellectual Property Rights*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.wipo.int/portal/index.html.en> adresinden erişildi.

WIPO (2010b). *WIPO University Initiative*. 1 Kasım 2010 tarihinde <http://www.wipo.int/uipc/en/> adresinden erişildi.